

**MNENJE NA POROČILO KOMISARJA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE SVETA
EVROPE O NAPREDKU SLOVENIJE PRI IZVAJANJU NJEGOVIH PRIPOROČIL
(2003-2005)**

1. Varstvo manjšin

Zaporedna št. 12

Na Ministrstvu za notranje zadeve RS je v pripravi predlog Ustavnega zakona, ki bo uredil odprta vprašanja na področju problematike t.i. izbrisanih.

Zaporedna št. 13

Na državnem ozemlju Republike Slovenije **tradicionalno, zgodovinsko živita italijanska in madžarska narodna skupnost ter romska etnična skupnost.**

Položaj in posebne pravice italijanske in madžarske narodne skupnosti ureja **64. člen**, romske etnične skupnosti pa **65. člen Ustave RS**, podrobnejše je njihov položaj urejen s številnimi področnimi zakoni.

Republika Slovenija je podpisnica dveh pomembnih mednarodnih konvencij Sveta Evrope, to je **Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin** ter **Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih.**

Glede na to, da **Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin ne vsebuje definicije pojma narodne manjšine in prepušča državam pogodbenicam, da same določijo etnične skupine**, ki jih v državi podpisnici **obravnavajo kot narodne manjšine**, na katere se konvencija nanaša, je **Republika Slovenija** v skladu z ustavo in notranjo zakonodajo RS ob ratifikaciji Okvirne konvencije pisno **izjavila, da kot narodni manjšini šteje avtohtono italijansko in madžarsko narodno skupnost v RS. V kolikor to ni v nasprotju z Ustavo RS in drugimi zakonskimi akti RS (v nasprotju s pravnim redom), se norme iz te konvencije nanašajo tudi na pripadnike romske skupnosti, ki živijo v Republiki Sloveniji tradicionalno oz. zgodovinsko.**

To je inkorporirano v pravni red Republike Slovenije, morebiten drugačen pristop se ne predvideva, saj je okvir določen z Ustavo RS.

Republika Slovenija si prizadeva kar najbolj dosledno in učinkovito izpolnjevati določila obeh konvencij, hkrati pa je potrebno poudariti, da je Slovenija namenila pozornost tudi **drugim etničnim skupinam in priseljencem, ki živijo v RS (npr. pripadniki narodov nekdanje Jugoslavije, ki živijo v RS, priseljeni Romi).** Za navedene veljajo določbe **61. in 62. člena Ustave RS**, s čimer se jim zagotavlja **kulturni in jezikovni razvoj**, kar se **v celoti tudi izvaja.**

Zaporedna št. 14

»**Avtohtonost**« je pojem, s katerim operira slovenski pravni red, v slovenskem pravnem redu obstaja in se uporablja. V Ustavi RS je pojem avtohtonosti naveden v 5. in 64. členu, vendar

pa ni nikjer dokončno definiran. Pomembno je poudariti, da **ni definiran niti v mednarodnem pravnem redu**. Večinoma govorimo o avtohtonosti oz. zgodovinski poseljenosti neke skupnosti v primeru, ko je le-ta prisotna na nekem območju najmanj dve generaciji ali več. **V primeru italijanske in madžarske narodne skupnosti gre za točno opredeljeno narodno mešano območje, kjer pripadniki obeh narodnih skupnosti živijo že stoletja, od matične države pa jih loči le meja. Torej na tem območju so živeli od nekdaj, zaradi zgodovinskih in političnih okoliščin pa so ostali znotraj druge države.**

Drugačna je situacija pri romski etnični skupnosti, ki nima položaja narodne manjšine. Gre za etnično skupnost ali manjšino, ki ima posebne etnične značilnosti (lastni jezik, kulturo in druge etnične posebnosti).

Pravna osnova za urejanje položaja **avtohtone romske etnične skupnosti, živeče v RS**, je dana v 65. členu Ustave RS, ki določa: *»položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon«*. Implementacija omenjenega člena se uveljavlja preko področne zakonodaje, trenutno tako v enajstih (11) področnih zakonih. Navedena ustavna pravna podlaga se nanaša **samo na pripadnike zgodovinske romske etnične skupnosti (uveljavlja se izraz: evropska manjšina), ki že stoletja živi na prostoru države Slovenije. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi¹ je določil tudi teritorij, ozemlje, na katerem Romi v Sloveniji prebivajo zgodovinsko, tradicionalno, torej avtohtono in le na teh področjih**, določenih z območjem občin, Romom, ki tam prebivajo, **gredo dodatne posebne pravice** (gre za posebne ugodnosti oz. privilegije), ki jih zakonodajalec zanje ustanavlja s posameznimi zakoni. **Zakon o lokalni samoupravi** v svojem **101. a členu** decidirano določa kot taka naslednja območja občin: **»Občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče.«**

Romi v Republiki Sloveniji, ki živijo **izven taksativno naštetih 20 občin, ne uživajo posebnih pravic**, pač pa imajo **vse pravice in dolžnosti kot vsak državljan Republike Slovenije, v kolikor imajo ta status** (npr. precej visoke socialne podpore), sicer pa pravice, ki jim gredo v skladu z mednarodnimi pravili in notranjo zakonodajo, kot tujcem.

Uporaba in izvajanje pojma avtohtonosti **v praksi nima nobenega diskriminatornega vpliva**, saj nekatere dodatne ugodnosti, ki so jih deležni zgodovinsko priseljeni Romi, pomenijo t.i. **pozitivno diskriminacijo**, kar v bistvu pomeni odstopanje od ustavnega (14. člen Ustave RS) in civilizacijskega načela enakosti pred zakonom.

Ko gre namreč za zagotavljanje **vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja** drugih etničnih skupin in priseljencev, kamor se prišteva tudi **netradicionalno in nezgodovinsko živeče Rome v RS**, poudarjamo, da **uživajo vse pravice kot ostali državljanji, poleg teh pa so deležni še posebnih ukrepov in pomoči na področju kulture in izobraževanja v smeri njihovega vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja**. Zanje veljajo določila vseh državnih aktov (tudi 61. in 62. člen Ustave RS), razen določil nekaj predpisov (enajst), ki opredeljujejo posebne pravice zgodovinsko oz. tradicionalno živečih Romov na z zakonom določenem območju dvajsetih občin. V tem kontekstu, v okviru pristojnosti določenih resornih državnih organov (npr. Ministrstva za kulturo RS, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve RS), **distinkcija med tradicionalnima nacionalnima manjšinama v RS in zgodovinsko poseljeno romsko etnično skupnostjo na eni in drugimi etničnimi**

¹ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 51/02).

skupinami in priseljenci, torej tudi netradicionalno živečimi (priseljenimi) Romi, v RS na drugi strani, sploh ne prihaja do izraza.

Tako **Ministrstvo za kulturo RS** izvaja številne ukrepe za **priseljene Rome (ne glede na to, kje živijo!)** (na primer financiranje različnih kulturnih projektov in celo štipendija romskemu glasbeniku Brizaniju, ki sedaj deluje tudi kot vodja glasbenih delavnic, in že vrsto let podpira romske kulturne animatorje). **Enako velja pri socialnih pomočeh države, do katerih so upravičeni vsi, ki imajo v RS stalno prebivališče, ter pri sofinanciranju preventivnih razvojnih programov na področju socialnih zadev in družinske politike ter pri različnih oblikah programov zaposlovanja in usposabljanja.**

Tako ima npr. Ministrstvo za kulturo RS že od leta 1992 vzpostavljen program podpore kulturno raznolikih projektov zelo različnih etničnih skupin in priseljencev. Mednje sodijo tudi številna društva in zveze pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije. Tako že vrsto let poteka dialog z vsemi manjšinskimi skupinami in ukrepi se nadgrajujejo in dopolnjujejo skladno s tako ugotovljenimi potrebami. Bogastvo projektov v različnih jezikih, ki jih je doslej financiralo Ministrstvo za kulturo RS, je dostopno na vpogled v INDOK in tudi že preko COBISS. Realne možnosti za kulturno raznolikost so se v letu 2005 relevantno povečale, ker je Vlada 100% povečala sredstva za kulturne programe različnih manjšinskih skupnosti, število predlaganih in odobrenih projektov se je tako relevantno povečalo.

2. Položaj Romov

2.1 Izobraževanje

Zaporedna št. 19

Razvrščanje otrok v skupine glede na dosežene ravni znanja ni izjemna rešitev, ki je bila sprejeta za primer OŠ Bršljin, temveč je ta rešitev že vgrajena v zakon, ki je bil sprejet 1996 in je splošne narave (torej velja za vse). Pomembno je, da rešitev (oblikovanja posebnih skupin glede na dosežene ravni znanja) ni trajna, temveč začasna (lahko samo nekaj tednov ali nekaj mesecev) - odvisno od napredka učencev. V tem času se nudi učencem dodatna pomoč. Trajnost razvrščanja v skupine glede na dosežene ravni znanja je po zakonu namreč dovoljena šele v zadnjem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

Zaporedna št. 22

Protest posameznih strokovnjakov je bil oblikovan, **preden** je bil objavljen uradni model reševanja nastale situacije. Protest je izražal predvsem skrb, da gre za oblikovanje stalnih skupin, kar pa bi pomenilo kršitev obstoječe zakonodaje.

Zaporedna št. 23

Za **pripravo strategije vključevanja Romov v vzgojo in izobraževanje** je pristojno ministrstvo decembra 2002 ustanovilo posebno **delovno skupino**. Vanjo so bili **vključeni strokovnjaki od predšolske vzgoje do izobraževanja odraslih in predstavniki Ministrstva RS za šolstvo in šport, Zveze Romov Slovenije in Zavoda RS za šolstvo**. Delovna skupina je pripravila strateški dokument z naslovom Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji, ki so ga maja oziroma junija 2004 sprejeli pristojni strokovni sveti.

Dokument predstavlja **podlago za nadaljnje ukrepe na področju vzgoje in izobraževanja Romov in vsebuje analizo dosedanjega stanja in ukrepe ministrstva, pregled ključnih nerešenih problemov in predloge za njihovo reševanje** (npr. vključevanje romskih otrok v vrtce, odpravljanje predsodkov, stalno strokovno izobraževanje učiteljev itd.). V njem je zajeta vzgoja in izobraževanje Romov od predšolske vzgoje do izobraževanja odraslih.

Pri celotni pripravi strateškega dokumenta je sodelovala Zveza Romov Slovenije. Sodelovala bo tudi pri njegovi implementaciji.

Ministrstvo RS za šolstvo in šport se bo za reševanje vprašanj, ki presegajo problematiko izobraževanja, vendar pa na izobraževanje vplivajo, **povezalo z drugimi resornimi ministristvi.**

Ministrstvo se bo pri konkretnih aktivnostih povezovalo **tudi z drugimi ustanovami** (Zavod RS za šolstvo, Center RS za poklicno izobraževanje, Andragoški center RS, Inštitut za varovanje zdravja, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Zavod za zaposlovanje RS, Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtna zbornica Slovenije itd.).

Prav tako bo še naprej podpiralo raziskovalne in razvojne projekte, ki podpirajo ukrepe v skladu s to strategijo.

Od maja 2005 posebno delovno skupino za realizacijo Strategije vodi predsednik Zveze Romov Slovenije. Njena najpomembnejša naloga je priprava akcijskega programa za uresničevanje strategije. Program je bil sprejet na seji delovne skupine 26. 8. 2005 in s tem so bili operacionalizirani cilji Strategije.

Poudariti moramo, da so nekateri cilji dolgoročni in zato dokument predvideva pripravo akcijskih načrtov za posamezna področja.

Zaporedni št. 24 in 25

OŠ Bršljin je v preteklosti poskušala realizirati uspešnejše vključevanje učencev Romov z **oblikovanjem posebnih oddelkov**, nato z **izvajanjem različnih drugih oblik dela**, ki so temeljile predvsem na **zniževanju minimalnih standardov znanja in niso bile dovolj prilagojene za delo z romskimi učenci. Zaradi tega so učenci Romi zapuščali osnovno šolo z dokončanimi le nekaj razredi osnovne šole. Še tisti, ki pa so uspešno končali osnovno šolo, s šolanjem niso mogli nadaljevati, saj niso obvladali minimalnih standardov znanj.**

Cilj izvedbenega modela, ki je bil v šol. letu 2004/05 uveden v OŠ Bršljin, je **uspešna integracija vseh učencev v sistem vzgoje in izobraževanja.** Za izvedbo modela sta ministrstvo in lokalna skupnost šoli zagotovila **dodatne strokovne kadre, zaposlitev romskega pomočnika in dodatna materialna sredstva. Predlagani izvedbeni model torej predpostavlja zagotovitev pogojev za uspešno osvajanje standardov znanja vseh učencev** (zadostno znanje slovenskega jezika, da lahko sledijo pouku, specifične metode dela...).

Predlagani izvedbeni model se v šoli izvaja kot **poskus**, kar pomeni, da bo **Zavod za šolstvo tri leta redno spremljal in evalviral izvajanje organizacijskega in didaktičnega modela.** Iz poročil, posredovanih ministristvu za šolstvo in šport, je razvidno, da je bilo opravljenih več izobraževanj učiteljev, da se model izvaja pod

nadzorom projektne skupine, v kateri so predstavniki staršev romskih in neromskih učencev. Poleg navedene evalvacije je ministrstvo zagotovilo tudi sredstva za izvedbo evalvacije, ki jo je neodvisno od Zavoda za šolstvo izvajala Zveza Romov ob sodelovanju Fakultete za socialno delo.

Velja tudi poudariti, da je bila v času obiska komisarja šele imenovana skupina za pripravo akcijskega programa. Skupina, ki ji predseduje predsednik Zveze Romov, je v letu 2005 s podporo ministrstva za šolstvo in šport, pripravila vrsto taborov in seminarjev (tudi mednarodnega) ter izdelala osnutek učnega načrta za predmet Romska kultura.

Značilnosti predlaganega izvedbenega modela:

Ob začetku leta se ugotovi znanje učencev in se jim tudi z možnostjo učenja v posebnih skupinah zagotovi dodatni pouk iz slovenskega jezika ali pa dodatni pouk iz predmetov, kjer imajo največje primanjkljaje v znanju. **Ko doseže minimalne standarde znanja, se učenec vključi nazaj k pouku predmeta, kjer je imel težave** (in je bil zato nekaj časa vključen v posebno skupino...).

Predlagan izvedbeni model:

- je **začasen**,
- **se bo izvajal ob stalnem spremljanju in evalviranju**. Ustanovljena je bila projektna skupina, v kateri sodelujejo predstavniki staršev romskih in neromskih otrok, učitelji, vodstvo šole, lokalna skupnost,
- temelji na **ohranjanju oddelkov** in oblikovanju **učnih skupin** ter **fleksibilni** organizaciji pouka.

Predlagani izvedbeni model upošteva izkušnje uspešne inkluzije romskih učencev na območju Prekmurja. Podobne oblike izvajanja kurikula so bile preizkušene že v Prekmurju, kot ustrezne pa jih je priporočila tudi vlada v programu ukrepov za pomoč Romov v Republiki Sloveniji, ki je bil sprejet 1995.

Poudariti velja, da so bili na Dolenjskem še do leta 2003 učenci Romi v glavnem vključeni v t.i. posebne oddelke. Šele v šolskem letu 2003/04 je bila taka oblika vključevanja učencev Romov prepovedana. Romski starši so se zato upravičeno bali, da bo nova organizacijska oblika pomenila ponovno uvajanje posebnih oddelkov za njihove otroke. Prav zato jim je minister osebno v mesecu aprilu 2005 predstavil naveden model, s katerim so se romski starši strinjali.

Po zadnjih podatkih se je položaj na omenjeni šoli izboljšal, saj šola beleži rednejši obisk romskih otrok ter intenzivnejše sodelovanje z njihovimi starši.

2.2 Zaposlovanje in stanovanjske razmere

Zaporedna št. 28

Sprejeti so bili programi zaposlovanja Romov v obdobju 2003 - 2006, ki vključujejo v tem odstavku našete ukrepe. Izvaja se tudi **nacionalni program javnih del "Socializacija in integracija Romov v lokalno skupnost"**, katerega naročnik je Zavod za zaposlovanje, izvajalci pa centri za socialno delo: Krško, Brežice, Metlika, Trebnje, Grosuplje, Ribnica in Kočevje.

V letu 2005 je v Republiki Sloveniji potekalo 36 programov javnih del, ki so bili namenjeni Romom. V programe je bilo vključenih 111 brezposelnih oseb, od tega 77 Romov oziroma 69% od vseh vključenih. Za sofinanciranje izvajanja programov javnih del je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) namenilo 95.202.082,15 SIT.

Na nacionalnem nivoju je v letu 2005 potekal nacionalni program javnih del »Socializacija in integracija Romov v lokalno skupnost«, v katerega je bilo vključenih 7 brezposelnih oseb. MDDSZ je izvajanje programa sofinanciralo v višini 11.194.482,00 SIT.

V območnih službah Zavoda RS za zaposlovanje Novo mesto, Sevnica, Maribor in Murska Sobota se je v letu 2005 izvajalo 35 lokalnih programov javnih del, v katere so bile vključene 104 brezposelne osebe, od tega 77 Romov. Izvajanje lokalnih programov javnih del je ministrstvo sofinanciralo v višini 84.007.600,15 SIT.

V okviru Programa Pobude Skupnosti EQUAL v Sloveniji financira MDDSZ dve razvojni partnerstvi (RP), katerih aktivnosti so namenjene pripadnikom romske skupnosti v Republiki Sloveniji – razvojno partnerstvo Romski zaposlitveni center, katerega koordinator je Občina Škocjan, ter razvojno partnerstvo Romski izobraževalno informativni center, katerega koordinator je RRA Mura. Iz proračuna Republike Slovenije je bilo za leto 2005 prvemu RP izplačanih 2.599.343,54 SIT, drugemu pa 3.421.433,61 SIT oziroma skupaj 6.020.777,15 SIT. V letu 2006 je načrtovanih 35.756.423,77 SIT in 29.016.848,70 SIT, torej skupaj 64.773.272,47 SIT, v letu 2007 pa 30.512.096,27 SIT oziroma 24.761.002,01 SIT, torej skupaj 55.273.098,28 SIT proračunskih sredstev. Projekta sta sofinancirana iz sredstev EU (75%) ter iz nacionalnih sredstev (25%). Projekta se bosta zaključila 28. 10. 2007.

Cilji Romskega zaposlitvenega centra so:

- analiza sedanjega stanja in ukrepov na področju vzgoje in izobraževanja Romov
- analiza izobrazbene strukture potencialnih delovno aktivnih Romov
- razvoj programov za spodbujanje in motiviranje Romov za izobraževanje in usposabljanje
- izdelava strategije izobraževanja
- ugotovitev poklicnih želja in možnosti Romov za zaposlitev
- nabor poklicev in primernih del za Rome
- informiranost Romov o možnostih izobraževanja, usposabljanja in zaposlitve
- nabor obstoječih ustreznih oblik usposabljanja za Rome, predlogi novih oblik usposabljanj
- konkretni predlogi za programe usposabljanja ter oblikovanje in izvajanje le-teh
- programi dodatnega usposabljanja za osebe, ki delajo z Romi (izobraževalci, svetovalci, delodajalci)
- motiviranje in ugotovitev potreb med delodajalci po romski delovni sili
- vzpostavitev delovanja javnega zavoda Romski zaposlitveni center
- vzpostavitev baze podatkov Romskih iskalcev zaposlitve in potencialnih delodajalcev
- izmenjava izkušenj, informacij, primerov dobrih praks (tudi na transnacionalni ravni)

- izdelava predlogov (pobud) za spremembo oziroma dopolnitev delovnopravne zakonodaje.

Cilja Romskega izobraževalno informativnega centra sta:

- izboljšanje splošnega položaja Romov (izobrazba, zaposlovanje, samopodoba)
- vzpostavitev nacionalne poklicne kvalifikacije »Romski mentor« in zagotovitev delovanja Romskih mentorjev v okviru Romskega izobraževalno informativnega centra

Zaporedne št. 30, 31, 32

Na podlagi pridobljenih podatkov od občin je ugotovljeno, da je v Sloveniji v 25 občinah 90 romskih naselij. Največje romsko naselje je KS Pušča v Mestni občini Murska Sobota (približno 850 prebivalcev), najmanjše pa Pince v občini Lendava z dvema prebivalcema.

Še vedno živi večina Romov v naseljih, ki so izolirana od ostalega prebivalstva ali na robu naseljenih območij v razmerah pod minimalnimi bivalnimi standardi. Podatki kažejo, da 39 % Romov živi v zidanih stanovanjskih hišah, od katerih jih je polovica zgrajenih brez potrebnih dovoljenj, samo 12 % jih živi v stanovanjih. Preostali živijo v zasilnih bivališčih – v barakah, kontejnerjih, prikolicah in podobno.

Le manjši del Romov živi skupaj z večinskimi prebivalstvom (večinoma v Prekmurju), ki so dosegli zadovoljivo stopnjo socializacije in se vključili v okolje in družbo.

Osnovni pogoj za uspešno vključevanje Romov v družbeno življenje (izobraževanje, zaposlovanje,...) so urejene, **dostojne bivalne razmere**. V tej smeri se zadnje čase izvaja veliko aktivnosti.

Sofinanciranje urejanja romskih naselij s strani Republike Slovenije:

- *Ministrstvo za gospodarstvo je v letu 2002 objavilo javni razpis – sredstva za urejanje osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih, na katerega so se lahko prijavile občine z romskim prebivalstvom. Na podlagi tega razpisa se je v letih 2002, 2003 in 2004 devetim občinam (Dobrovnik, Kuzma, Tišina, Murska Sobota, Lendava, Turnišče, Črenšovci, Semič in Črnomelj) z romskim prebivalstvom razdelilo 142.200.000 SIT (cca. 592.000 €).*
- **Javni sklad RS za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja je v septembru 2004 objavil »Javni razpis za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih«, v vrednosti 100 mio SIT (416.000 €).** Sredstva so se razdelila med štiri občine (Trebnje, Krško, Kuzma, Rogašovci).
- **Julija 2005** je Vlada RS sprejela **Izvedbeni program pomoči** občinam pri urejanju najnujnejše **komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letu 2005**. Na tej podlagi bo v letu 2005 občinam predvidoma razdeljenih **306.158.513 SIT (1.275.000 €)** (od tega 150.000.000 SIT iz proračuna za leto 2005 in razlika iz sredstev proračuna za leto 2006) za dokončanje projektov, prijavljenih na razpis v septembru 2004.
- Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko bo vsako leto objavila nov poziv za prijavo projektov v **vsakoletni izvedbeni program** pomoči občinam pri urejanju najnujnejše osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih. Občine z zgodovinsko poseljenim romskim prebivalstvom imajo tako možnost, da s sredstvi države postopno uredijo razmere v romskih naseljih in s tem zagotovijo Romom dostojne življenjske pogoje, ki so osnova za pozitivne rezultate na vseh ostalih področjih (izobraževanje, zaposlovanje, socializacija, ...).

Razpis stanovanjskega sklada RS:

Občine z romskim prebivalstvom so se lahko prijavile tudi na »**Program spodbujanja zagotavljanja neprofitnih najemnih stanovanj v občinah za leto 2005**«, ki ga je Stanovanjski sklad RS objavil oktobra 2004 in s pomočjo katerega je občina lahko pridobila **do 75 % sredstev za zagotovitev neprofitnih najemnih stanovanj** in na ta način učinkovito reševala tudi stanovanjski problem Romov v občini.

Splošna slika **brezposelnosti Romov** kaže na koncentracijo Romov na nekaj področij, predvsem Prekmurja in Dolenjske, kar predstavlja tudi regionalni problem. Število registrirano brezposelnih Romov se z leti zvišuje. Po informacijah območnih služb in uradov za delo, kjer so prijavljeni brezposelni Romi, imajo nekateri delodajalci dejansko odklonilen odnos do Romov. Kljub temu ugotavljamo, da je glavni vzrok visoke brezposelnosti Romov prav njihova izredno nizka izobrazbena struktura. Kot primer naj navedemo, da ima na Dolenjskem poklicno izobrazbo (II. stopnja) samo 1,5%, IV. stopnjo pa 0,3% registrirano brezposelnih Romov. S tako izobrazbeno strukturo so možnosti pridobitve ali ohranitve zaposlitve relativno majhne.

Na **Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve RS in Zavodih za zaposlovanje že vrsto let kreirajo in izvajajo posebne programe aktivne politike zaposlovanja (APZ) za brezposelne Rome**. Nameni posebnih programov so socialna vključenost, priprava na zaposlitev, ki vključuje tudi usposabljanje in izobraževanje ter (neposredna) zaposlitev. Programi so vsebinsko prilagojeni potrebam skupin. Naj omenimo nekatere programe:

- **Program socialne vključenosti,**
- **Posebni programi za zaposlitev,**
- **Posebni programi za izobraževanje,**
- **Program zaposlovanja Romov itd.**

Na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve RS so v preteklih letih opredelili tudi posebne ukrepe, projekte in programe, namenjene zaposlovanju Romov:

- **Enakost možnosti zaposlovanja za Rome – naš skupni izziv,**
- **Subvencioniranje zaposlitev: Program tisoč novih možnosti,**
- **Programi javnih del.**

Ob pripravljenosti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve RS, da se napravijo novi koraki najprej na področju zaposlovanja brezposelnih Romov v Sloveniji, je bila na sestanku med Zvezo Romov Slovenije in Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve RS 7.8.2003 podana iniciativa pod naslovom »**Treba je rešiti romsko problematiko na področju brezposelnosti**«. Sprejet je bil sklep, da bo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS **v sodelovanju z Zvezo Romov Slovenije** izvajalo zaposlitvene programe za odpiranje novih delovnih mest ter dajalo podporo Zvezi Romov Slovenije za to področje pri ostalih ministrstvih.

V skladu s sprejetim Vladnim programom ukrepov za pomoč Romom z dne 30. 11. 1995, Sklepi Vlade RS z dne 1. 7. 1999 in Sklepi Vlade RS z dne 7. 10. 2004 je ureditev zaposlitvenih možnosti oziroma ureditev rednih delovnih mest na sedežu Zveze Romov Slovenije v Murski Soboti in Novem mestu v nacionalnem interesu ter je nujno potrebna za nadaljnje delovanje Zveze in njenih prizadevanj.

Na MDDSZ se v okviru letnega programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju: program) vključujejo v posamezne aktivnosti/podaktivnosti ciljne skupine brezposelnih oseb. Za izvedbo programa se zagotavljajo sredstva iz proračunskih postavk integralnega dela proračuna, sredstev Evropskega socialnega sklada in sredstev za Pobudo skupnosti EQUAL. V okviru ciljnih skupin oseb in proračunskih postavk na MDDSZ ne vodijo ločene evidence števila vključenih oseb iz posameznih narodnih skupnosti in ne obsega sredstev v okviru posameznih proračunskih postavk za te namene. Spremljajo pa število vključenih brezposelnih predstavnikov romske skupnosti v programe javnih del ter število javnih del, ki so namenjeni Romom. Obsega sredstev za sofinanciranje programov javnih del in število vključenih oseb iz romske skupnosti za leti 2006 in 2007 ni mogoče opredeliti, saj se programi javnih del izbirajo na podlagi letnega javnega razpisa.

V sodelovanju z lokalnimi skupnostmi bo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS v prihodnje omogočilo razširitev programa javnih del za Rome, in sicer predvsem na področjih **urejanja okolja tako v romskih naseljih** kot tudi širše v lokalnih skupnostih ter na **nudenje učne pomoči romskim otrokom med šolanjem**. S tem bo omogočeno 50 novih vključitev v te programe. Namen programov je povečanje zaposlitvenih možnosti Romov v lokalnem okolju. Pri oblikovanju teh programov bo **aktivno sodeloval tudi Zavod RS za zaposlovanje** in ob tem upošteval izkušnje iz preteklih let.

Skupaj z uradi za delo in lokalnimi skupnostmi centri za socialno delo sodelujejo tudi pri izvajanju različnih lokalnih programov za Rome.

Na področju socialnega varstva je MDDSZ v letu 2005 sofinanciralo programe romske etnične skupnosti v višini 1,5 mio SIT, in sicer programe:

- A-help, Zavod za svetovanje na področju zdravstvenega in socialnega varstva, Portorož, program: C- ROM (Romi), v višini 120.000,00 SIT;
- Društvo Mozaik, Šmarje – Sap, program: Barvice - Dejavnosti z Romi na Koželjevi ulici v Ljubljani, v višini 300.000,00 SIT;
- Škofijska Karitas Maribor, program: Pomoč otrokom Romov in njihova socializacija, v višini 120.000,00 SIT;
- Območno združenje Rdečega Križa Ribnica, program: Socializacija Romov, v višini 200.000,00 SIT;
- Območno združenje Rdečega Križa Kočevje, program: Pomoč Romom, v višini 160.000,00 SIT in
- Društvo za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela Ljubljana, Terne Roma, 621.507,00 SIT.

V okviru razpisov za sofinanciranje programov v podporo družini pa je MDDSZ v letu 2005 sofinanciralo programe za Rome v višini 3,5 mio SIT. Višina sredstev in naziv programa so razvidni iz pregleda:

<u>Institucija</u>	<u>Naziv programa</u>	<u>Sredstva</u>
Društvo zaveznikov mehkega pristanka	Svetovalno delo z romskimi starši	224.209
Pomurski zavod za izobraževanje in kulturo	Dnevni center za izobraževanje romskih staršev in otrok	1.014.667
Društvo za razvijanje prostovoljnega dela		1.183.778
CSD Krško	Učenje za sobivanje	179.801
Zavod za izobraževanje	Izboljšajmo kakovost življenja	432.925

in kulturo Črnomelj	romskih družin	
Zavod za izobraževanje	Usposabljanje za uspešno	
in kulturo Črnomelj	starševstvo	489.206
Razvojno izobraževalni		
center Novo Mesto	Igrajmo in učimo se skupaj	771.651

MDDSZ tudi dodatno motivira delodajalce za zaposlovanje dolgotrajno brezposelnih oseb. Na podlagi 36.a člena Zakona o socialnem varstvu je namreč delodajalec, ki za nedoločen čas zaposli dolgotrajno brezposelnega delavca, ki je v zadnjih treh letih denarno socialno pomoč prejemal najmanj 24 mesecev, upravičen do subvencije za zaposlitev (v letu 2005 najmanj 1,5 milijonov SIT (cca. 6.250 €) po osebi, oziroma 1,8 milijona SIT (7.500 €) po osebi pri invalidih). O pravici do subvencije odloča Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje v soglasju s pristojnim centrom za socialno delo. ZRSZ spremlja izvajanje pogodbenih obveznosti in v primeru kršitev ustrezno ukrepa – če delodajalec prekine pogodbeno razmerje prej kot v dveh letih od dneva zaposlitve, je dolžan povrniti celoten znesek subvencije, kadar pa so razlogi za prenehanje na strani delojemalca, se primeri rešujejo z nadomestno zaposlitvijo. Vendar podatki kažejo, da se je v letu 2004 na ta način zaposlilo le 30 prejemnikov denarne socialne pomoči od načrtovanih 300, tako da je med spremembami zakona, ki je trenutno v parlamentarni proceduri tudi sprememba tega ukrepa. Izkazalo se je namreč, da je ukrep nekoliko preveč tog oziroma premalo fleksibilen.

Na področju antidiskriminacijskih ukrepov je Urad Vlade RS za enake možnosti, z namenom usklajevanja slovenske zakonodaje z evropskim pravnim redom, pripravil besedilo predloga Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja, ki je bil sprejet v Državnem zboru RS ter vključuje potrebne antidiskriminacijske ukrepe, v skladu z direktivami Evropske unije.

Vlada RS je na 93. redni seji **7. 10. 2004**, ob obravnavi obsežnega »**Poročila o položaju Romov v Republiki Sloveniji**«, ki ga je ob sodelovanju pristojnih resornih organov pripravil Urad za narodnosti, ponovno sprejela **deset sklepov**, v smeri hitrejšega reševanja romske tematike. V skladu s sklepi je **Vlada RS zadolžila ministrstva in vladne službe, da v okviru svojih pristojnosti dosledno vključujejo reševanje tematike Romov v svoje programe, pripravijo akcijske načrte za njihovo uresničevanje ter druge programe in ukrepe, tudi finančne, kot pomoč občinam, kjer avtohtono živi romska skupnost. Področja bivalnih razmer, izobraževanja in zaposlovanja Romov morajo biti v okviru državnih sredstev deležna posebne pozornosti in pomoči, za kar so posebej zadolžena ministrstva in vladne službe. Navedeno se v precejšnji meri tudi izvaja.**

K napredku na tem področju bo zagotovo pripomogel tudi **temeljni romski zakon**, ki je trenutno v fazi priprave in bo urejal romsko tematiko poleg obstoječe področne zakonodaje.

3. Nediskriminacija

Zaporedna št. 38

Vlada RS se zaveda problema neurejenega pravnega položaja istospolno usmerjenih oseb. V ta namen je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v decembru 2004 začelo s pripravo Zakona o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti, ki ureja pravni položaj istospolnih skupnosti ter istospolnim parom na ta način odpira možnost, da uveljavljajo svoje

pravice in izpolnjujejo dolžnosti do drugega partnerja. Na podlagi registracije skupnosti imata partnerja pravico do preživljanja in preživnine, pravico do pridobivanja skupnega premoženja in urejanja premoženjskih razmerij v okviru skupnosti, pravico do stanovanjskega varstva, pravico do dedovanja na deležu skupnega premoženja po umrlem partnerju in pravico do pridobivanja informacij o zdravstvenem stanju obolelega partnerja ter do obiskov v zdravstvenih ustanovah.

Zakon o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti je Državni zbor sprejel 22. junija 2005, objavljen je bil v Uradnem listu RS, št. 65/2005. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve skupaj z Ministrstvom za notranje zadeve in Ministrstvom za javno upravo pripravlja izvršilni predpis na podlagi 38. člena navedenega zakona, s katerim bo med drugim natančno predpisan način vodenja registra, potrebne listine za registracijo, pogoje, ki jih mora izpolnjevati uradna oseba ter minimalni standardi za uradne prostore in njihovo opremljenost. Zakon se bo začel izvajati oziroma uporabljati po vzpostavitvi registra, t. j. najkasneje do 23.7.2006.

4. Položaj oseb, izbrisanih iz registra stalnega prebivališča

Zaporedna št. 52

Ministrstvo za notranje zadeve je že avgusta 2005 pripravilo izhodišča za oblikovanje ustrezne pravne podlage, ki bi dokončno uredila položaj oseb, ki jim je prenehala prijava stalnega prebivališča, ko so za njih začele veljati določbe Zakona o tujcih (t.i. »izbrisani«). Na osnovi pripravljenega gradiva je Ministrstvo za notranje zadeve k sodelovanju povabilo pravne strokovnjake s področja upravnega, ustavnega in odškodninskega prava.

Decembra 2005 je Ministrstvo za notranje zadeve poslalo v obravnavo Vladi Republike Slovenije predlog ustavnega zakona o dopolnitvi Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Vlada Republike Slovenije je na 53. redni seji dne 14.12.2005 sprejela sklep, s katerim je odložila obravnavo omenjenega predloga ustavnega zakona in naložila Ministrstvu za notranje zadeve, da predlog še dodatno uskladi.

Predlog ustavnega zakona ureja izdajo dovoljenja za stalno prebivanje za tiste državljane drugih držav naslednic nekdanje SFRJ, ki še nimajo dovoljenja za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji. Ureja tudi možnost pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje za mladoletne osebe, ki od rojstva živijo v Republiki Sloveniji ter pogoje, pod katerimi se lahko dovoljenje za stalno prebivanje državljanom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ izda z veljavnostjo tudi za nazaj.

Predlog ustavnega zakona ureja tudi institut »dejanskega neprekinjenega življenja«, na pomanjkljivosti katerega je opozorilo Ustavno sodišče Republike Slovenije, kakor tudi izjeme, ki tujcem, kljub dejanski odsotnosti iz Republike Slovenije, omogočajo pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje. Slednje je prevideno zlasti v primerih odsotnosti iz države kot posledice ukrepov, ki so izvirali iz neurejenega tujskega statusa.

Navedeni predlog ustavnega zakona ureja tudi pravico do odškodnine v primerih, ko je upravičencu nastala škoda zaradi protipravnega ravnanja uradne osebe ali organa.

6. Pravosodni sistem

Zaporedna št. 65

Ministrstvo za pravosodje je pripravilo, Vlada Republike Slovenije pa dne 6.4.2006 sprejela predlog Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja in ga posredovala v obravnavo po nujnem postopku v Državni zbor Republike Slovenije. Predlog zakona ureja določena pospešitvena sredstva za rešitev zadeve, ki se predolgo obravnava na sodišču, namreč, da lahko na zahtevo stranke sodnega postopka predsednik sodišča ali predsednik nadrejenega sodišča sodniku, ki zadevo predolgo rešuje, odredi, da naj se zadeva prednostno rešuje oziroma mu določi rok za opravo določenih postopkovnih dejanj. Predlog zakona določa tudi pravično zadoščenje stranki, v katere zadevi naj bi prišlo do kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (prvi odstavek 23. člena Ustave Republike Slovenije) oziroma pravice do sojenja v razumnem roku (prvi odstavek 6. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah), predvsem v obliki izplačila denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo. Navedeni predlog zakona pa ne pomeni neposrednega odpravljanja sodnih zaostankov, temveč zagotovitev učinkovitega pravnega sredstva stranki sodnega postopka, katere pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja naj bi bila kršena.

9. Položaj prosilcev za azil in beguncev

Zaporedna št. 79

Republika Slovenija na področju integracije beguncem zagotavlja pravico do nastanitve v nastanitvenih kapacitetah Ministrstva za notranje zadeve oziroma denarnega nadomestila za zasebno nastanitev, socialnega varstva (začasna denarna pomoč Ministrstva za notranje zadeve oziroma denarna socialna pomoč Centrov za socialno delo), zdravstvenega varstva v obsegu osnovnega in dodatnega zdravstvenega zavarovanja (enako kot slovenski državljani), šolanja in izobraževanja, zaposlovanja in dela ter brezplačne pravne pomoči. Integracija se izvaja na podlagi leta 2004 sprejete Uredbe o pravicah in dolžnostih beguncev v Republiki Sloveniji, v skladu s katero se pripravi osebni integracijski načrt, t.j. dogovor med beguncem in Ministrstvom za notranje zadeve, glede učenja slovenskega jezika, spoznavanja kulture, zgodovine in ustavne ureditve Republike Slovenije, izobraževanja, možnosti za zaposlitev in delo, možnosti nastanitve, možnosti aktivne vključitve v lokalno skupnost in podobno. Omenjeni načrt se pripravi za obdobje enega leta, sama pomoč pri integraciji pa se izvaja v obdobju treh let od pridobitve statusa begunca. Ker na podlagi dosedanjih izkušenj ugotavljamo, da se begunci srečujejo z največjimi težavami na področju nastanitve v glavnem mestu, namerava Ministrstvo za notranje zadeve vzpostaviti integracijsko hišo, in sicer najprej v Ljubljani, kasneje pa tudi v Celju in Mariboru, ki bo nudila možnost začasne nastanitve za begunce ter v kateri bi se izvajali tudi nekateri integracijski ukrepi.

V zvezi z očitki predstavnikov nevladnih organizacij glede nezainteresiranosti organov oblasti za sodelovanje z njimi na področju integracije beguncev želimo poudariti, da predstavniki

Ministrstva za notranje zadeve zelo pogosto sodelujejo s predstavniki nevladnih in migrantskih organizacij pri izvajanju integracijskih ukrepov. Nevladne organizacije so sodelovale že pri izvajanju integracijskih ukrepov za osebe, ki so dovoljenje za stalno prebivanje pridobile na podlagi Zakona o dopolnitvah zakona o začasnem zatočišču ter izvajale integracijske programe na podlagi dveh razpisov Ministrstva za notranje zadeve oziroma takratnega Urada Vlade Republike Slovenije za priseljevanje in begunce, za katere so prejele tudi ustrezna finančna sredstva.

Na podlagi javnega razpisa za sofinanciranje programov pomoči pri integraciji beguncev in tujcev v Republiki Sloveniji za l. 2003 je takratni Urad za priseljevanje in begunce devetim izbranim nevladnim organizacijam za izvajanje osemnajstih integracijskih programov namenil 43,4 mio SIT iz lastnih sredstev.

Januarja 2005 je Ministrstvo za notranje zadeve objavilo javni razpis za sofinanciranje programov pomoči pri nastanitvi, oskrbi in integraciji prosilcev za azil in integraciji beguncev v Republiki Sloveniji v letu 2005, sofinanciranega iz sredstev Evropskega sklada za begunce in lastnih sredstev ministrstva. Skupna vrednost razpisanih sredstev je bila 24,8 mio SIT, na razpisu pa je bilo izbranih 12 programov štirih različnih nepridobitnih organizacij, in sicer 5 s področja nastanitve, oskrbe in integracije prosilcev za azil ter 7 s področja integracije beguncev, v skupni vrednosti 16,9 mio sit.

Ministrstvo je novembra 2005 objavilo nov javni razpis za sofinanciranje programov pomoči pri nastanitvi in oskrbi prosilcev za azil ter integraciji beguncev v Republiki Sloveniji v letu 2006, sofinanciranega iz sredstev Evropskega sklada za begunce in lastnih sredstev ministrstva, skupna vrednost razpisanih sredstev pa je znašala 41,9 mio SIT. Na razpisu je bilo zaradi slabo pripravljenih ponudb od 21 izbranih le šest programov štirih različnih nevladnih organizacij, in sicer trije s področja nastanitve in oskrbe prosilcev za azil ter trije s področja integracije beguncev, v skupni vrednosti okoli 20 mio sit. V aprilu 2006 bomo zato razpis ponovili ter razpisali še nekatere programe, kot na primer pravno svetovanje prosilcem za azil.

Glede na navedeno menimo, da so očitki o nezainteresiranosti organov oblasti za sodelovanje z nevladnimi organizacijami na področju integracije beguncev neutemeljeni ter da sodelovanje poteka korektno in v skladu s potrebami na tem področju.

Zaporedna št. 80

Zdravstvene storitve za prosilce za azil opredeljuje novela Zakona o azilu iz leta 2006 (46. člen) in sicer obsegajo nujno medicinsko pomoč in nujni reševalni prevoz, pravico do nujne zobozdravstvene pomoči in pravico do nujnega zdravljenja ter zdravstvenega varstva žensk. V kolikor se pojavi primer potrebe po določeni zdravstveni storitvi, se vsak primer obravnava individualno in v sodelovanju med MNZ in Ministrstvom za zdravje, ki zagotovi ustrezen zdravstveni tretma. Omenjeni obseg pravic prosilcev za azil je večji od obsega nujne medicinske pomoči, ki pripada tujcem s stalnim prebivanjem v Sloveniji.

V zvezi s šolanjem in izobraževanjem pa so organi oblasti priznali, da obstajajo zakonske omejitve, ki so sicer v skladu z mednarodnimi standardi. Vendar pa kljub temu zainteresirani prosilci dobijo možnost za izobraževanje tudi na stopnji višji od osnovne na podlagi sodelovanja z ministrstvom za šolstvo in ob upoštevanju vsakega posameznega primera.

Obstoječa zakonska in podzakonska ureditev v Republiki Sloveniji sta v skladu z minimalni standardi Evropske unije na tem področju, pri čemer pristojni organi v konkretnih primerih pogosto zagotavljajo višji nivo posameznih pravic prosilcem za azil kot je določeno v predpisih.

11. Ustanove za osebe s posebnimi potrebami

Zaporedna št. 95

V letu 2005 je Ministrstvo za kulturo začelo izvajati posebne storitve, s pomočjo katerih naj bi izvajalo ukrepe, ki bi omogočili boljše možnosti invalidov kot oviranih skupin in otrok kot ranljive skupine za sodelovanje v kulturnem življenju. Začeli so z nizom sistematičnih analiz dostopnosti kulture za omenjene skupine na različnih kulturnih področjih (npr. knjižničarstvo, glasba, varstvo kulturne dediščine ipd.), na podlagi katerih bodo v dialogu z omenjenimi skupinami izoblikovali ustrezne ukrepe.